

CROESUS AAN DE MOSKVA

Door Victor A.C. Remouchamps, luitenant-kolonel der Artillerie (b.d.)

Politiek en militair analist.

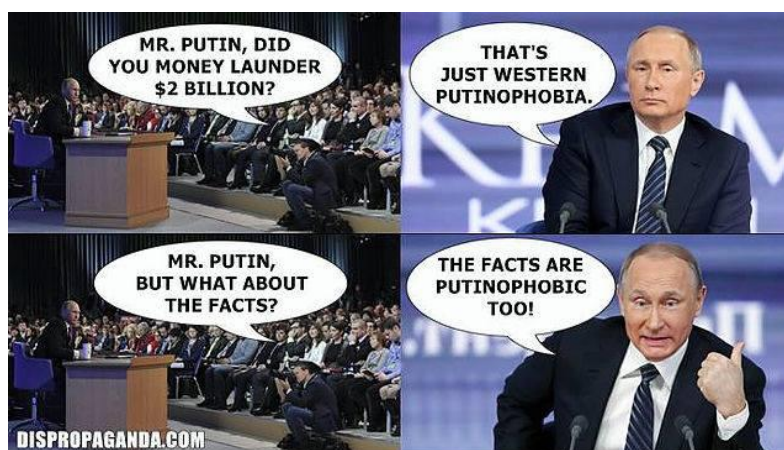
Inleiding

Na Wikileaks heeft de samenleving onlangs kennis gemaakt met de *Panama papers*. Was Assange het “gezicht” van Wikileaks, bij de *Panama papers* heeft het juridisch-financieel dienstverleningbureau Mossack Fonseca ongewild de hoofdrol opgeëist. De *papers* zijn een database van 11,5 miljoen documenten die de *Süddeutsche Zeitung* in zijn brievenbus vond en de ontdekking van deze database is het werk geweest van *het Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP)*.¹

Natuurlijk draait het ook bij de *Panama Papers* om macht, geld en geheimhouding waardoor rijke en machtige mensen op een bedenkelijke manier rijker worden dan wel crimineel geld uit zicht houden. Legaal als ze dat hebben gemeld, maar desondanks maatschappelijk omstreden, omdat het riekt naar witwaspraktijken, corruptie of fraude, en zeker belastingontduiking. Natuurlijk heeft het volumineuze archief van Mossack Fonseca de nodige opschudding veroorzaakt. Er wordt in die documenten gesproken over de *faux pas* van tenminste 132 (ex-)politici en bestuurders, 29 miljardairs uit de “*Forbes 500*” en 511 banken. Naast bekende internationale namen hebben ook Nederlandse kleinbedrijven (rondom 500 stuks) zich op de route begeven, die van de portemonnee naar belastingparadijzen en terug leidt.

De Russische Rhizomatic² structuur

Croesus, koning van Lydië van 560 tot 546 VC, was vermoedelijk de eerste Aziat die er in slaagde Hellenen en Aziatische Grieken te onderwerpen, en hen óf schatplichtig te maken óf verdragen met hen sloot. In beide gevallen stroomde geld in zijn schatkist. Hij werd beschouwd als de rijkste man van de wereld en voerde geslagen munten met een gestandaardiseerde waarde in. Het lijkt er op of de Tsaar van het Kremlin zich graag wil spiegelen aan de verworvenheden van deze koning uit de Klassieke Oudheid.

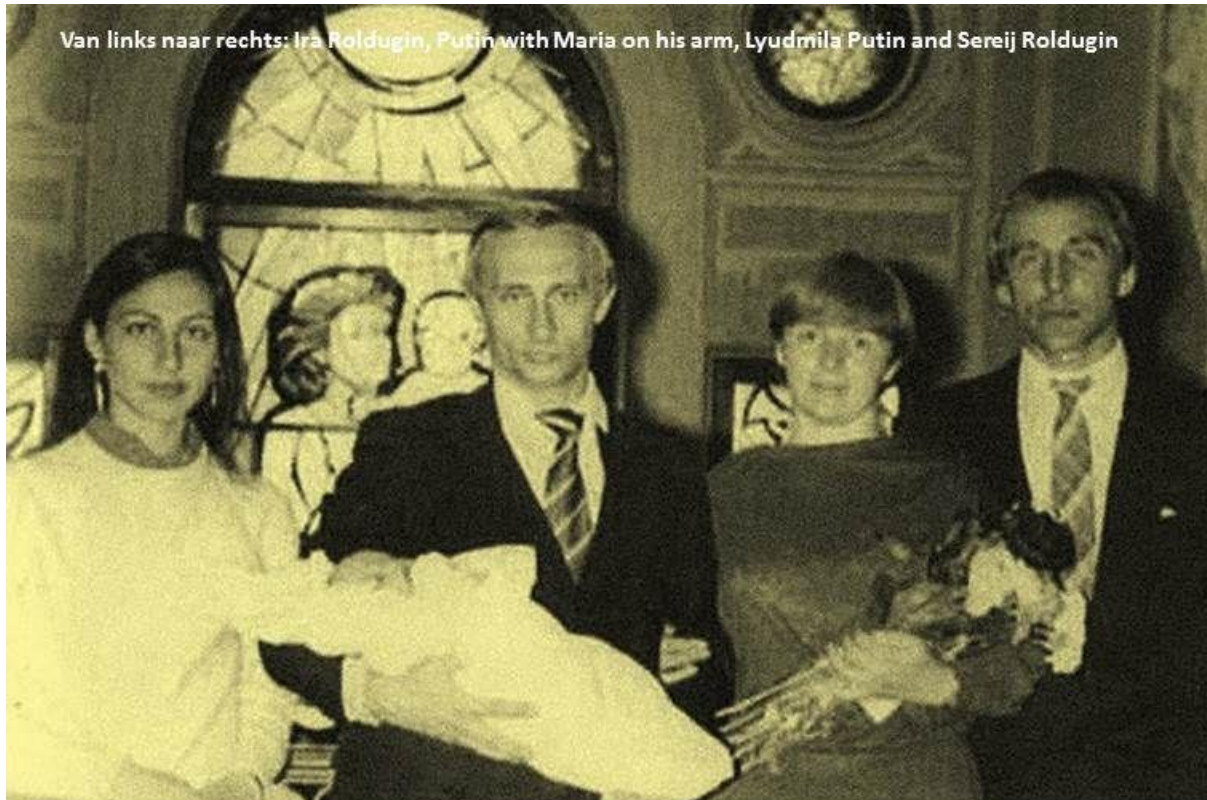

Putinophobia is Putinofobisch

Uit de lijst van de 132 *besmette* politici kwam de president van de Russische Federatie als de aanvoerder van een schimmige roedel naar voren. Hoewel hij niet bij naam werd genoemd, voelde hij toch de behoefte om niet lang na het bekend worden van het algemene

raamwerk van de *Panama Papers*, te reageren. De beelden drukken zijn reactie treffend

uit en het zou een scene kunnen zijn uit een van de markante Britse series in het nabije verleden: *Non the Nine O'Clock News*. De aanval naar voren is de beste verdediging, en dat is precies wat de heerser in het Kremlin deed. Hij ging niet inhoudelijk op de beschuldigingen in, viel de bron aan en verweet die een dubbele moraal (sic) er op na te houden. Een andere hoofdrolspeler, Petro Poroshenko (Oekraïne), reageerde geslepen op een ander manier. Hij beloofde direct een onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren naar de beschuldigingen en het resultaat daar van openbaar te maken. Die reactie wekte zo kort voor het Nederlandse referendum over het Europese AssociatieVerdrag met de Oekraïne meer vertrouwen in de "recht door zee" bedoelingen van de Oekraïense president.³

Van links naar rechts: Ira Roldugin, Putin with Maria on his arm, Lyudmila Putin and Sereij Roldugin

De Putin-Roldugin familie tijdens de doopplechtigheid van Masha

Er is in de achterliggende periode veel geschreven over de wijze waarop Putin als een Russische *Godfather* zijn land bestuurt en geholpen door een kliek van 500 personen – zijn *inner circle* - een vermogen van ten minste \$2 miljard heeft kunnen opbouwen.⁴ Tenminste, omdat die schatting vermoedelijk alleen betrekking heeft op het geldvolume dat door tussenkomst van Mossack Fonseca in zogenaamde "off shore, of brievenbus"-firma's zijn ondergebracht. In het ondoorzichtige financiële web dat Putin door zijn experts om zich heen heeft laten weven, speelt **Sergeij Roldugin** - een jeugdvriend, geslaagd musicus en professor op het Conservatorium van Sint Petersburg - (on) bewust een markante rol.

De banden met de familie Roldugin zijn hecht. Putin was samen met Yevgeny, de broer van Sergeij, op de KGB school en Sergeij is de peetvader van Putin' s oudste dochter Maria Putin (Masha). In een interview dat Putin onlangs gaf voor een panel van journalisten, antwoordde hij op de vraag naar zijn relatie met Roldugin, als volgt "*I am*

proud to have such a man among my friends. And I am proud of him in general, nearly all the money he has earned he has spent on buying musical instruments abroad and he brought them to Russia and ...all of the instruments were expensive things. Op zich niet zo'n handig antwoord gezien de ontdekkingen die over de financiële handel en wandel van Roldugin zijn gedaan. Het is zeker een talent om je op die manier te criminaliseren.

Bij een intensieve bestudering van de gegevens van een Zwitserse Bank, ontdekte het OCCRP dat Roldugin \$7 miljoen per jaar ontvangt, een niet nader genoemd bedrag op zijn rekening heeft en ongeveer \$20 miljoen heeft geïnvesteerd in *Video International*; een van Ruslands meest lucratieve advertentiebedrijven. Ook blijkt hij aandelen ter waarde van \$110 miljoen te hebben in één van Ruslands grootste vrachtwagenfabrieken: *Kamaz*. Bij het aangehaalde interview kwam ook dit onderwerp ter sprake en Putin antwoordde "*Roldugin is a minority shareholder in one of our companies and makes some money there..... surely he did not make billions of dollars... .....that's nonsense....nothing of the kind ....*"

Het Ozero-complex noord van Sint Petersburg

Nader onderzoek bracht Roldugins innige financiële relatie met vijf bedrijven met weinig opvallende namen als *Sonette Overseas, International Media Overseas, Sunbarn, Raytar* en *Sandalwood Continental* aan het licht. De vijf

bedrijven worden alle in verband gebracht met een groep Zwitserse advocaten die op hun beurt werken voor de *Rossiya bank* die de bankrekeningen van Roldugin beheert.⁵ Een van de voornaamste aandeelhouders van de *Rossiya Bank* is de *Ozero* Coöperatie: een groep landgoedeigenaren afkomstig uit Putins "*inner circle*". Die Coöperatie beheert een groot complex met buitenverblijven (*datcha's*) op 80 kilometer ten noorden van Sint Peterburg. Roldugin bezit 3,9% aandelen in deze zeer lucratieve onderneming. Toevallig bezit de belangrijkste aandeelhouder van de *Rossiya Bank* en lid van Putin's kringetje, **Yuri Kovalchuk**⁶, in dit paradijs van Russische makelij een *datcha* en daarom is het niet verrassend dat alle *Ozero*-bewoners hun kapitaal bij deze bank hebben ondergebracht. Ook Putin bezit vanzelfsprekend een van de "*datcha's*".

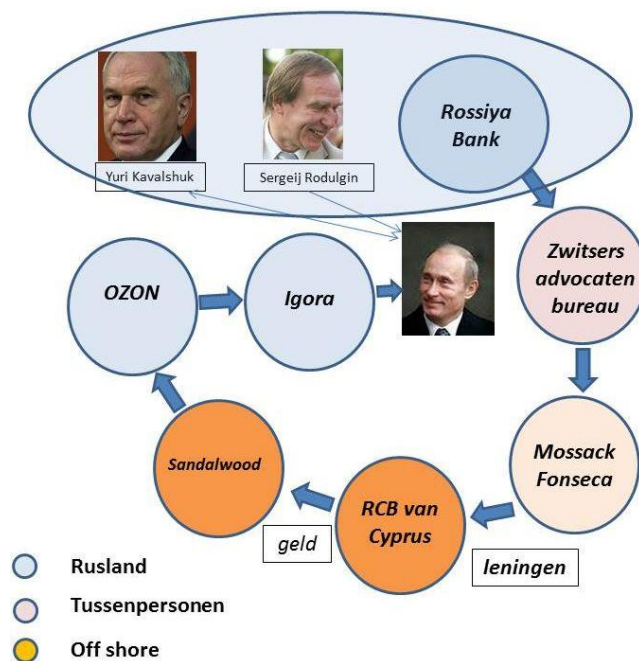
Rossiya Bank en *Russian Bank of Cypres* (RBC) maken beide deel uit van de schimmige *Rhizomatic*-structuur. De RBC is filiaal van de staatsbank VTB, geleid door een voormalig minister van Financiën **Michail Zadornov**. Uit de *Panama papers* blijkt een geldstroom in de vorm van leningen van beide banken naar de *inner circle* van Putin te lopen.

In de periode 2008-2011 verstreekte RBC exorbitante kredieten met een volume van

- \$800 miljoen verstrekt aan *Sandalwood Continental* tegen een rentepercentage van 4,8%. Volgens de bank om een aantal LPG tankers aan te schaffen voor een nieuw op te richten onderneming. *Sandalwood* echter leende die miljoenen aan *Horwich Trading*, een Cypriotische onderneming, tegen een rente percentage van 7,8%.
- \$120 miljoen verstrekt aan *Sandalwood Continental* tegen een rente van 4,0%. Dat bedrag werd vervolgens doorgesluisd naar een dubieuze firma met de naam *Eurofert Trading*, Die gezichtsloze firma verstrekte het bedrag als krediet aan een dochteronderneming van *Gazprom* tegen een rentepercentage van 8,4%. De onbekende eigenaren van *Eurofert Trading* kregen op die manier \$2 miljoen in de toch al goed gevulde portemonnee geschoven. Putin' s *inner circle* kon ieder jaar \$500.000 onder de matras schuiven. Het op die manier makkelijk 'verdiende' geld werd vervolgens geïnvesteerd in een vakantie- en skiverblijf, *Isora*.

De *Rossiya Bank* deed het vergeleken met de RCB iets kalmer aan. Zij verstrekte slechts \$8 miljoen d.t.v. *Sandalwood Continental* aan *Isora* tegen een vriendenprijstje van 1% rente. Putin' s tweede dochter Katja trouwde daar met Kyrill Shamalov. Kyril is de zoon van **Nikolai Shamalov**, lid van de *inner circle* en *datcha*-bezitter in het *Ozero* vakantieverblijf. Shamalov is natuurlijk ook aandeelhouder van de *Rossiya Bank*.

Het brein achter de Rhizomatic-structuur

De Zwitserse bank *Dietrich, Baumgartner & Partner* is de Willy Wortel die door Putin c.s. is ingehuurd.

De bank spitst zich nu toe op het kapitaal-beheer van Russische mogols en heeft volgens Baumgartner relaties die zich uitstrekken van de KGB tot aan de hoogste leiders in het Kremlin.

Een verzoek van de *Rossiya Bank* om te onderzoeken hoe het beste winstgevend investeringen mondiaal gedaan konden worden, luidde de start in van de innige relatie tussen de twee banken. **Vladimir Khotimsky**, zo blijkt uit de *Panama Papers*, was the *man in the middle* tussen beide banken.

Uit het onderzoek van Dietrich c.s. kwam Mossack Fonseca als beste kandidaat naar voren en Dietrich c.s namen contact op om te overleggen hoe het beschikbare Russische kapitaal het beste besteed kon worden en belastingparadijzen als de Virgin Islands, Belize en Panama⁷ werden in de besluitvorming meegenomen. Vervolgens werden contracten opgesteld en om te voorkomen dat er een verband met de Russen gelegd kon worden, ondertekenden Panamese stromannen die contracten. Alles leek soepel, winstgevend en uit het zicht van de *bovenwereld* te verlopen, echter toen de USA de *Rossiya Bank* in 2014 op de sanctielijst zette, moest naarstig naar een Russische stroman gezocht worden. Putin schoof Roldugin, zijn loyale jeugd- en huisvriend naar

voren. Met hulp van een Zwitsers advocatenbureau werd snel een bankrekening op naam van Roldugin geopend. Vermoedelijk is de hele procedure buiten zijn medeweten om gebeurd, omdat **Oleg Gordin** uit Sint Petersburg op papier door Rodulgin gemachtigd werd om bankoverschrijvingen te ondertekenen. De eerste geldzending van \$3.5 miljoen werd gestort op de rekening van een onduidelijke firma in Sint Petersburg, genaamd “*Fortis Overseas SA*” tegen een buitengewoon schappelijke rente van 3%.

Uit de *Panama Papers* bleek een onderafdeling van de *Rossiya Bank*, “*Sunbarn*”, gevestigd in de British Virgin Islands, een bedrag van \$30 miljoen ontvangen te hebben voor “het geven van advies” over investeringen en zaken doen in Rusland. De firma kreeg bovendien een “lening”⁸ van \$231 miljoen van bedrijven, in handen van **Arkady Rotenburg**, een goede vriend van Putin. Vlak voordat de “leningen” werden verstrekt, kreeg het bedrijf van Rotenburg de opdracht de aardgaspijpleiding “*South Stream*” aan te leggen om Europa op het aardgasnet van Rusland te kunnen aansluiten.

Het geheel overziend heeft Rodulgin met zijn bescheiden inkomen als professor, het niet slecht gedaan en kijkt vermoedelijk tevreden naar zijn naam die op de Russische Brievenbus staat. Op die manier schoffelt hij zijn kostje aardig bij elkaar in de Russische *rhizomatic* geldtuin.

Schimmig en immoreel? Als het maar geld genereert!

Russische vertaling van onderwereldaspecten ingebed in de bovenwereld

Middels *off shore* en ‘brievenbusfirma’s’ boert de *inner circle* van Putin goed. Lang is het ondergrondse deel van de Russische *rhizomatic* structuur voor de bovenwereld onzichtbaar gebleven. De *Panama Papers* hebben die structuur in het zonlicht geplaatst en ondanks het feit dat Putin’s naam in die documenten niet expliciet genoemd wordt, is het duidelijk dat hij de motor van

die structuur is.

Wanneer groenetafel experts willen onderstrepen waarom Rusland een uiterst geschikte handelspartner is voor Europa en daarom de handelsrelaties geïntensiveerd moeten worden, is het wellicht handig om de eerste resultaten van de *Panama Papers*, gericht op Rusland, diepgaand te bestuderen en de strekking daarvan voor handelsrelaties vast te stellen. Belangrijke criteria voor het aanknopen van langdurige handelsbetrekkingen zijn betrouwbaarheid en transparantie, doch door de inhoud van

de *Panama Papers* is vastgesteld dat die twee termen niet terug te vinden zijn in de handelshandleiding en regeringshandboek van Putin c.s.

Om te benadrukken hoe ‘zuiver’ Europa is, staan 10 Europese banken met de meeste aanvragen voor brievenbusfirma’s boven aan de lijst van die schimmige financiële dienstverleners. En potentiële kandidaten om in de EU op te nemen, staan in de CPI 2015 op gelijke hoogte of lager dan Griekenland.⁹ Niet echt de ideale partners om de economische structuur van Europa te versterken. Overigens is het feit dat Nederland nummer 7 op de lijst met minst corrupte landen staat, mag voor politici en bepaalde beroepsgroepen wellicht een aansporing zijn om belerend met de vinger naar anderen te wijzen; de informatie uit de *Panama Papers* dat 500 Nederlandse bedrijven zich ook van die methode bedienen, moet aanleiding zijn om dat toch maar even niet te doen.

---

¹ Een internationaal consortium van onderzoekscentra, media en 376 onderzoeksjournalisten uit 76 landen, die onderzoek verrichten naar corruptie in Oost Europa, Kaukasus, Centraal Azië en Centraal Amerika.

² Sir Rupert Smith is de eerste die de term gebruikte en omschrijft die als volgt: *“bovengronds een in de politieke en (militair) operationele arena zichtbare op het oog hiërarchische structuur en de echte structuur die onzichtbaar ondergronds ligt. Die ondergrondse structuur is horizontaal georiënteerd en verbindt vele kleine groeperingen, cellen en individuen met elkaar...”*

³ Op de **Corruption Perception Index 2015** staat de Oekraïne op plaats 130 van de 168 naties; Rusland op 119, Belarus op 107.

⁴ Zie Carré artikelen 2015 en www.remouchamps.eu. *“Corruptie in Rusland”*

⁵ *Rossiya Bank* werd opgericht met fondsen die in 1990 bij de opheffing van de Communistische Partij, “vrij kwamen”. In Moskou wordt de bank *“Putins portefeuille”* genoemd.

⁶ Geschat persoonlijk vermogen van Kovalchuk is \$11 miljard.

⁷ De geraamde geldpot die de verzameling belastingparadijzen beheren, wordt geraamd op \$ 21 tot 32 triljard. (32 duizend miljard-32.000.000.000.000)

⁸ Een “lening” betekent niet dat de ontvanger dat geld **moet** terugbetalen. De “lening” is simpelweg het overmaken van geld zonder financiële tegenprestatie.

⁹ Albanië op 88, Bosnië op 77, Servië op 71, Bulgarije op 69, Turkije en Macedonië op 66, Italië en Montenegro op 61, Griekenland en Roemenië op 58, Kroatië op 50.